

Рэха
песню
разносіць
стар. 8–9

Прастора
духоўнай
свабоды
стар. 13

Шчодры
асенні
фільмапад
стар. 14

Апірышча — народныя традыцыі

Фота Кастуся Дробава.

Фрагмент экспазіцыі ў Палацы мастацтва.

Умоцным адрыве ад традыцыі можна сузіраць многія віды мастацтваў, але не дэкаратыўна-прыкладное. Разьба па дрэве, упрыгожванне керамічных вырабаў, мастацкае ткацтва, вышыўка — у любой краіне гэтыя віды творчасці маюць глыбокую сувязь з жыццём народа, яго ўяўленнямі аб прыгожым і вечным. Не выключэнне і Беларусь, дзе творы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва неаддзельныя ад матэрыяльнай культуры таго ці іншага перыяду. Ад увагі да звычаяў і асэнсавання, а таксама перасэнсавання мастацкай традыцыі не адыходзяць і сучасныя аўтары, што якасна і колькасна пацвярджае V Трыенале дэкаратыўнага мастацтва Беларускага саюза мастакоў «ДЭКАРТ-22».

Своеасаблівы фестываль мастацтва дае інфармацыю пра тое, якія матэрыялы сёння папулярныя, да якіх тэхнік звяртаюцца сучасныя творцы і якімі разважаннямі прагнуць падзяліцца з глядачом. Для апошняга ж самае цікавае і галоўнае — адшукаць для сябе не тое каб нешта незвычайнае, а хутчэй нечаканае: у тэхнічнай дасканаласці, у вобразным напам'яненні, у глыбокай змястоўнасці... Хоць, зразумела, палюбіць твор можна і за многае іншае.

Апірышча — народныя традыцыі

Алена Чэ
«Адлюстраванне», 2021 г.

Рамяство і ўменне

Пра тое, якім задумвалася і якім атрымалася V Трыенале дэкаратыўнага мастацтва «ДЭКАРТ-22», арганізатары гутарылі напярэдадні адкрыцця праекта ў Доме прэсы. У ліку ўдзельнікаў прэс-канферэнцыі — прадстаўнікі Міністэрства культуры і музейных устаноў, мастакі і скульптары. Размова атрымалася даволі займальна, бо і тэма зайўлена вельмі грунтоўна, калі не сказаць неабдымна: «Сучаснае беларускае дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва: эстэтычнае выхаванне, імідж і прэзентацыя Беларусі ў свеце».

— Апошнія гады асабліва ўвага аддаецца адраджэнню і развіццю нацыянальных традыцый дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, розных відаў народных рамёстваў, аб'яднанняў носьбітаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны і перадачы іх вопыту і ўменняў маладому пакаленню, фарміраванню нацыянальных брэндаў, — адзначыў кансультант упраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Беларусі Іван Галабурда. — Неабходна выразна расставіць прыярытэты і паслядоўна вырашаць задачы папулярызацыі нацыянальных відаў народных мастацкіх рамёстваў і на іх аснове фарміраваць пэўны брэнд.

Іван Іванавіч таксама звярнуў увагу на тое, што асноўнымі застаюцца традыцыйныя кірункі народных мастацкіх рамёстваў, аднак разам з тым ствараюцца ўмовы для развіцця і папулярызацыі сучасных відаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Прадстаўнік Міністэрства

Леанід Рыжкоўскі «Летазлічэнне», 2022 г.

культуры прывёў наступную статыстыку: сёння ў краіне існуе 104 дамы рамёстваў, на базе якіх ствараюцца і іншыя клубныя аб'яднанні, працуе 1883 аматарскія калектывы і студыі дэкаратыўна-прыкладнага і выяўленчага мастацтва

Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.

(з іх 1665 для дзяцей). Між тым гэтыя клубныя фарміраванні аб'ядноўваюць 16 334 удзельнікаў, у тым ліку 14 167 дзяцей. Найменне «Народна-ўзорны» прысвоена 72-м такім калектывам. Пяць калектываў носяць званне «Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь». Да таго ж больш чым 1,5 тысячы майстроў народных мастацкіх рамёстваў — носьбіты тэхналогіі ўзнаўлення элементаў традыцыйнай народнай культуры.

Дарэчы, у 2021 годзе спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей краіны папоўнілі 18 аб'ектаў, у ліку якіх 11 нематэрыяльных праяўленняў творчасці чалавека. Беларускія аб'екты, уключаныя ў спіс ЮНЕСКА, становяцца ўсё больш вядомымі на міжнародным узроўні; іх спіс папаўняецца. Так, у штаб-кватэру ЮНЕСКА ў 2021 годзе была накіравана намінацыя «Саломаліцкае Беларусі. Мастацтва, рамяство і ўменне» для ўключэння ў рэпрэзентацыйны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва. У наступным месяцы плануецца разгляд дадзенай намінацыі.

Скрозь і ўсюды

Вяртаючыся да трыенале: гэтым разам адну з традыцый вырашылі парушыць. Гаворка аб слове «прыкладнае», бо праект сёлета мае назву «Трыенале дэкаратыўнага мастацтва» і скіраваны на эстэтыку.

Лілія Нішчык «Гармонія станаў», 2016 г.

— Любое мастацтва тэкстылю, керамікі, металу (спіс кірункаў можна працягнуць), вядома, заўсёды абапіраецца і паходзіць ад народных традыцый, — падкрэсліла першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Наталля Шаранговіч. — Гэта тая крыніца, без якой не можа існаваць прафесійнае мастацтва. Сёння многія творцы і іх вучні, паслядоўнікі, абапіраючыся на традыцыйную спадчыну, эксперыментуюць і дэманструюць уласнае разуменне дэкаратыўнага мастацтва як сучаснай пластыкі. І гэта добрая жывая сувязь паміж пакаленнямі і паміж пластамі народнага і прафесійнага мастацтва, якое ў нас вельмі яркае, разнастайнае, эксперыментальнае. Яно патрабуе таго, каб яго бачылі скрозь і ўсюды.

Асноўная пляцоўка V Трыенале дэкаратыўнага мастацтва Беларускага саюза мастакоў «ДЭКАРТ-22» — Рэспубліканская мастацкая галерэя «Палац мастацтва». Аднак арт-праект не абмяжоўваецца нават гэтай буйной прасторай: запланаваны ці ўжо адкрыліся выстаўкі ў Нацыянальнай бібліятэцы, Музеі горада Мінска — Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага, Гарадской мастацкай галерэі Л. Д. Шчамялёва, арт-гасцёўні «Высокае месца», а таксама ў галерэі «Мастацтва»

Валерый Калтыгін.
3 серыі «Скрыжаванні», 2009 г.

Беларускага саюза мастакоў. Сярод такіх — «Лічбы» Маргарыты Шчамялёвай, «Калядная казка» Веры Блінцовай і Любові Кірылавай, «TERRA COTTA» (калектыўная выстаўка керамічнай скульптуры), экспазіцыя памяці Алы Непачаловіч, Ларысы Густавай і Уладзіміра Лісавенкі.

— Адзін з тэкстыльных праектаў — выстаўка міні-тэкстылю, якую мы праводзім другі раз, — расказала мастак па тэкстылі, старшыня секцыі тэкстылю Беларускага саюза мастакоў Вольга Рэднікіна. — Так, прадстаўляем работы ў розных матэрыялах і тэхніках, абмежаваныя па памеры: 20 на 20 ці 30 на 30 сантыметраў. Такі памер дазваляе мастаку хутка апрабаваць новыя матэрыялы і ўвасобіць сваю ідэю. Калі разважалі пра тэму выстаўкі, палічылі, што будзе цікава паказаць тэкстыль праз сінтэз абсалютна розных тэхнік і матэрыялаў. Работы нашых удзельнікаў зроблены з выкарыстаннем шкла,

Марыта Голубева «Спадчына», 2022 г.

тэрыторыях мастацтва працуюць аўтары. Ды і не так шмат часу прайшло, каб асэнсаваць убачанае, зрабіць пэўныя высновы і перайсці да суб'ектыўных ацэнак.

Цікава, што ў агульнай экспазіцыі прысутнічаюць і персанальныя міні-праекты аўтараў. Так, «Пласт» (экспазіцыя керамікі) курыравалі Вольга Сямашка і Ганна Амбросова, якія, як можна здагадацца, абмежавалі мастакоў плоскасцю. Шмат месца вылучана пад мастацкае шкло: многія кампазіцыі створаны падчас сімпозіума на шклозаводзе «Нёман». Тут даніну вагагі вырашылі выказаць і Таццяна Малышавай, якая больш за 40 гадоў працавала на «Нёмане». Несумненна, адной з зорак трыенале дэкаратыўнага мастацтва стаў Валерый Калтыгін, які прадставіў «Спеы гліны і агню». Яно зразумела: вобразы, створаныя аўтарам, захапляюць і звычайнага аматара мастацтва, і прафесіянала. Дарэчы, Валерый Калтыгін — аўтар пленэру «Арт-Жыжаль», які стаў візіткай айчынай керамікі і брэндам, вядомым у многіх краінах свету. Да таго ж майстар шмат гадоў выступае за стварэнне ў Бабруйску, дзе жыве і працуе, Цэнтра сучаснай керамікі. Падтрымка ў гэтай справе яму неабходная.

Рэспубліканская выстаўка, якая сабрала работы, створаныя пераважна на працягу апошніх трох гадоў, толькі пачала сваю працу. Ёсць думкі, што наперадзе яшчэ шмат адкрыццяў і вынікі трыенале «ДЭКАРТ-22» могуць быць самымі непрадказальнымі.

Яўгенія ШЫЦЬКА, фота аўтара

Ксенія Трафімава-Сізова
«Размова з небам», 2022 г.

«Чырвоны дом у Мінску», 1928 г.

Мінск пачатку мінулага стагоддзя — якім ён бачыўся тагачасным мастакам? Іх творы — не толькі яркая частка айчыннага мастацтва, але і старонка гісторыі: усё ж аблічча горада вельмі змянілася за апошнія 100 гадоў. Атмасферу сталіцы Беларусі перыяду магутных зрухаў здолелі перадаць нямногія мастакі, у іх ліку — Меер Аксельрод, 120-годдзе якога адзначаецца сёлета.

Мастак, які нарадзіўся ў Маладзечне, пачынаў творчы шлях менавіта ў Мінску. На яго лёс выпала нямала выпрабаванняў — біёграфы даўно адсачылі яго жыццёвы шлях. З найменш трагічнага: падчас Першай сусветнай вайны яўрэяў выслялілі з прыфрантавой паласы — сям'я мастака была вымушана шукаць прыстанак. Знайшла ў Тамбове. Там у 1916 годзе Меер Аксельрод узяў першыя ўрокі малявання ў Віктара Перэльмана.

Пазней былі і вучоба ў Вышэйшых мастацка-тэхнічных майстэрнях (ВМАТЭМАЙС), і ўступленне ў таварыства «4 мастацтвы», і ўдзел у шматлікіх выстаўках, увага да мастака з боку вядучых мастацкіх крытыкаў... Аднак, на жаль, у сярэдзіне 1930-х нішто не перашкодна ўплывовым дзеячам мастацтва, некаторым крытыкам абвясціў Меера Аксельрода фармалістам і адхіліў ад удзелу ў выстаўках. Што заставалася мастаку? Працягваць ствараць. Вядомы факт: у 1941 годзе мастак, эвакуіраваны ў Алма-Ату, запрошаны ў здымачную групу фільма «Іван Грозны» Сяргея Эйзенштэйна. Там займаўся эскізамі і выкананнем фрэсак.

Помнік страчанаму, або Кампазіцыя, дзе пануе колер

Пазней удзельнічаў у выстаўках, ілюстравалі кнігі розных, у асноўным яўрэйскіх, пісьменнікаў, часта быў у Беларусі... Аднак наўрад ці адчуў сапраўдны поспех — ніводнай персанальнай выстаўкі ў Маскве, дзе жыў і працаваў да канца жыцця, так і не дачакаўся. Быць мастаком, прытым яўрэйскім, чыя творчасць не з'яўлялася часткай ніводнай з магістральных плыняў у мастацкім свеце Савецкага Саюза, — як гэта? Творца дакладна ведаў.

Найбольш вядомыя цыклы Меера Аксельрода — трагічныя. Гэта «Вайна. Бежанцы», створаны яшчэ ў 20-я гады мінулага стагоддзя, і «Нямецкая акупацыя», які з'яўляўся на свет у гады Другой сусветнай. Ці памятаюць пра гэтыя работы сёння?.. Між тым абсяг інтарэсаў аўтара не абмяжоўваўся нейкімі тэмамі. Так, асобная старонка яго творчасці расказвае пра Мінск, які стаў родным для мастака. Выстаўка «Меер Аксельрод. Успаміны пра Менск» у Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы — прысвячэнне не толькі юбілею мастака, але і 955-годдзю Мінска. Стваральнікі экспазіцыі зазначаюць: карціны, што ўвайшлі ў выставачны праект, маюць у тым ліку дакументальную каштоўнасць і ўспрымаюцца сёння як помнік страчанаму старасвецкаму абліччу беларускай сталіцы, якое добра ведаў і любіў Янка Купала.

Усе работы, прадстаўленыя ў экспазіцыі-прысвячэнні, захоўваюцца ў прыватнай калекцыі Аляксандра Радаева і, па запэўненні арганізатараў, экспануюцца ўпершыню. Вядома, што ў канцы жыцця Меер Аксельрод працаваў над серыяй карцін «Успаміны аб старым Мінску», аднак выстаўка ў Купалаўскім прапануе работы больш ранняга перыяду творчасці. У іх — погляд сучасніка на Мінск 1920-х, жыхара горада на яго будзённае жыццё. Шараватыя домікі зліваюцца з пахмурным небам (дарэчы, ключавы вобраз у пейзажах), светлыя, часам яркія сцены некаторых будынкаў адцяняюць змрочныя вулачкі (пяшчотныя колеры дадаюць

святочнасці спакойнай кампазіцыі), зеляніна хавае ад чужых вачэй такія розныя гісторыі: людзі то спяшаюцца, то запавольваюць крок, углядаючыся ўдалечыню ці заўважаючы нешта істотнае побач з сабою... Ва ўсім гэтым — адчуванне суровасці часу побач з цяплом асаблівай прасторы, у якой знайшлося месца духоўнай свабодзе.

Дынамічныя лініі, ненапружаныя формы, лаканізм дэталей — нешматлікія інструменты мастака, даволі стрыманага, схільнага да прастаты. Дарэчы, і ў малюнках алоўкам, якіх у экспазіцыі даволі шмат, адсутнічаюць асаблівыя націскі і штрыхавыя акцэнты.

«Мінск», 1928 г.

Жывапіс Меера Аксельрода лёгкі ў сваёй бегласці. Здаецца, яму хапала аднаго погляду, адной дэталі, аднаго пачуцця, каб стварыць гарманічную кампазіцыю, у якой пануе колер.

Выстаўка «Меер Аксельрод. Успаміны пра Менск» будзе працаваць да 3 снежня.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Фарбы шчасця і радасці

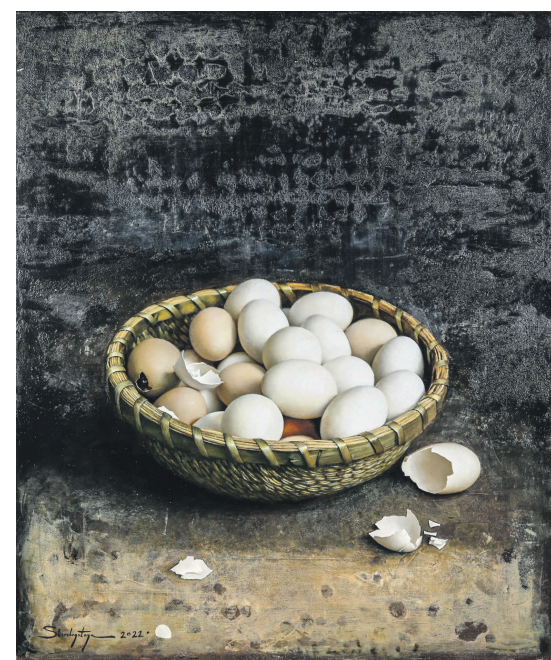
Выстаўка-продаж работ маладых мастакоў Беларусі «Асенні салон» скончыла сваю работу месяц таму. Фіналам буйнога праекта стала абвясчэнне пераможцаў і дэманстрацыя твораў найлепшых мастакоў гэтага года. Невялічкая экспазіцыя доўжылася літаральна пару дзён, што не дало магчымасці ахвотным асэнсаваць і, магчыма, аданіць выбар болей як 20 тысяч гледачоў. А менавіта яны вызначалі пераможцаў «Асенняга салона». Наўздагон выстаўцы дзелімся некаторымі думкамі пра яе.

Жывапіс, графіка, скульптура, інсталяцыя, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва і фатаграфія — творы гэтых кірункаў былі прадстаўлены на фестывалі. Здаецца, сёлетнія трыумфатары наўрад ці могуць здзівіць тых, хто хоць крышачку сочыць за мастацкім працэсам у краіне.

Па выніках галасавання гледачоў арганізатары назвалі імёны 32 пераможцаў. У «Жывапісе» перамогу атрымалі Наталля Неўмяржыцкая, Kate Shi, Андрэй Пічушкін, Вольга Мілюк і Аляксандр Даманаў. Намінацыю «Графіка» прадставілі

пераможцы Лізавета Пастушэнка, Уладзіслаў Заяц, Кацярына Коўзусь, Марыя Сыракваш і Ганна Кохан. Сярод скульптараў гледачам прыйшліся даспадобы творы Фёдара Каштанова, Арцёма Мядзведзева, Ільі Гічана, Максіма Шчавеля і Яна Басальгі. У секцыі «Інсталяцыя» пераможцамі сталі Надзея Хмыль, Ірына Котава, Юлія Качур, Паліна Корзун-Фомчанка і Мар'яна Карповіч. У намінацыі «Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва» гледачы вылучылі работы Марыі Рудакоўскай, СВЕЧКІ, Юліі Цярэшкі, Анастасіі Каліноўскай і Юліі Дранец. Найбольш выдатнымі фатаграфіямі наведвальнікі «Асенняга салона» палічылі Аляксандра Шкарубю, Ганну Мельнікаву, Vikimaksi, Ксенію Лакотку і Віталія Жыхарова. Многія з гэтых аўтараў невядомыя шырокаму колу гледачоў. У гэтым і фішка — быць заўважаным даецца шанс любому творцу, нават таму, хто толькі-толькі пачынае свой шлях у мастацтве. Хоць адсюль зразумельна шматлікія негатыўныя водгукі, абурэнне і пытанні да мастацкай вартасці тых ці іншых работ пасля прагляду выстаўкі цалкам. Ці было б мэтазгодным у большай ступені абмяжоўваць ахвотных паўдзельнічаць (а патрабаванняў да якасці твораў, здаецца, і так дастаткова)? Нагуральна, гэта не ў інтарэсах арганізатараў, якія штогод так ці інакш імкнуцца адлюстравать актуальныя плыні ў сучасным айчынным мастацтве.

Самае цікавае, што абсалютнымі пераможцамі «Асенняга салона» сталі жывапісцы Алеся Скарабагатая і Фёдар Бажын. Работы Алеся Скарабагага атрымліваюць самыя станоўчыя водгукі ад гледача не толькі беларускага, але і замежнага. Творчасць жа Фёдара Бажына, брэсцкага аўтара, які не мае спецыяльнай мастацкай адукацыі, унікальная па-свойму. Яго творы, недзе абстрактныя, але ў большасці канцэптуальныя, схіляюць да разважанняў аб шчасці і радасці, аб незаўважаных баках жыцця, якія дазваляюць адчуць задаваленне ад існавання на гэтай планеце. Здаецца, менавіта гэтым гледачоў прывабляюць поўныя яркія колераў няхітрыя карціны Фёдара Бажына.

Алеся Скарабагатая «Нараджэнне», 2022 г.

Фёдар Бажын «Шлях артыста», 2022 г.

Аляксандр Шкаруба «Акно», 2020 г.

Яўгенія ШЫЦЬКА

